„בורג־תיאטר": המשא־ומתן על האוטונומיה בגדה וברצועה - שמואל תמיר קושר נעליו, יוסף בורג בוחר ביצ יאת־החירום

המנהיגות הכלכלית לא רק נכשלה כימעט בכל — כישלונה היה חמור שבעתיים מפני שבלט לכל עין. כאשר נכשל פינחס ספיר, איש־השנה תשכ"ו, וגרם למיתון מכאיב — עדיין נשארה על כנה התדמית של שר־אוצר חזק, היודע את אשר הוא עושה, גם כשהוא עושה מעשה רע. ואילו השנה היה ברור לכל ששר־האוצר לא רק נכשל, אלא שגם אינו יודע מה הוא עושה.

אלריך היה ביש־מזל, מפני שאת כישלונו ניתן היה למדוד במיספרים חד־משמעיים: מדד־יוקר־המחייה. את האינפלציה הדהרת אי־אפשר היה להסתיר או להסוות. **מבחינה זו היו שאר השרים מאושרים יותר — אך לא בהרכה.**

● „לחתוך את הלשון!"

שר־התחבורה החדש, חיים לנדאו, ותיק נושאי־הכלים של בגין, קיבל לידיו מערכת־תחבורה חסרת־תיקווה. הוא שיחק ברעיונות־סרק מזיקים וראוותנים כמו שבתון־הרכב. אך למעשה היה אובד־עצות.

שר־החקלאות, אריק שרון, עסק בהתנחלויות בשטחים הכבושים. לא נותר לו כימעט זמן לעסוק גם בחקלאות — שם השפיעה כל החלטה מיניסטריאלית שלו במישרין על הריווחיות של חוותו הפרטית.

עובדה זו קבעה נורמה חדשה של שחיתות ציבורית, שנזקפה כולה על חשבון הליכוד.

שר־הפנים, יוסף בורג, השתזף באור הזרקורים, כראש צוות המשא־ומתן על האוטונומיה, שהפך קירקס נודד. באותה שעה התמוטטה מערכת השילטון המקומי, בגלל המחסור באמצעים והעודף בניהול כושל. המישטרה הלכה מדחי אל דחי, מחוסר מנהיגות. בפעם הראשונה בתולדותיה ראתה הארץ הפגנה בלתי־חוקית של השוטרים עצמם, שהתקוממו בהמוניהם נגד הצמרת הלא־איכפתית. המרד דוכא, והדבר ניבא רעות לעתיד המישטרה.

שר־העבודה־והרווחה, ישראל כץ, ניצח על התמוטטות מערכת הסעד. במישטר האינפלציה הגיעו נתמכי־הסעד לחרפת־רעב. נזרע זרע של פורענות, שינבוט בשנים הבאות בסטאטיסטיקה של הפשיעה האלימה.

במישרד־הבריאות של אליעזר שוסטק התחלפו ה־מנכ"לים בקצב הבזק, כשאיש לא רצה להיות אחראי לשקיעתה האיטית של המערכת, שהיתה פעם פאר המדינה ואחד המקורות העיקריים לגאוותה.

שר־התעשייה־המיסחר־והתיירות, גידעון פת, התקוטט עם שר־האנרגיה־והתשתית, יצחק מודעי, על מנהיגות המיפלגה הליברלית, שלא נשמטה עדיין מידי השר שימחה ארליך. אולם אף אחד משניהם לא יכול היה לבסס את יומרתו למנהיגות על הישגים בתחום־אחריותו.

מצב התיירות בישראל היה בכי רע, אף שפרחה ברחבי העולם כולו. בתי־המלון היו ריקים למחצה.

התעשייה זעקה חמס. כשעה שבעלי ההון הכבן והשחור עסקו בספקולציות פרועות בבורסה, כאילו רצו להגשים, בעידן זקיפות־הקומה של הליכוד, את הנבואות הארסיות ביותר של האנטי־שמים.

השר מודעי נשאר בלי תשתית, כי המים והקרקע נשארו בידי אחרים. אך הוא הצליח לשבש את מערכת־החשמל, שנמסרה לרשותו, בשערוריה של סיכסוכים ועיצומים, בעוד שמבחינת התיקשורת התקרבה ישראל לרמתה של מצריים יותר מאשר בכל ששת אחר.

אך השר מודעי הפיק זרם של כותרות מבארות הנפט. הוא טייל בין ישראל ומצריים, כשהוא מביא עימו בכל פעם שלל של סנסציות. פעם גילה לעיתונאים דברים שנאמרו לו, בשיחה פרטית, על־ידי ראש־הממשלה המצרי בגנות השר בורג. פעם אחרת הגיש בהבל־פיו אולטי־מטום לנשיא המצרי, איים שלא להחזיר לו את שדות־הנפט, וכימעט הצליח לחבל בביקורו של אל־סאדאת בישראל. קריאת־הזעם של אחד מראשי השילטון — „צריכים לחתוך לו את הלשון!" היתה טובה גם לרוב השרים האחרים.

את השר אהרון אבו־חצירא שמעו אך מעט, למרבה מזלו. הוא הסתפק בפיקוח על חלוקת השלל, שנשדד מקופת־המדינה ושהועבר למוסדות־הדת של אגודת־ישראל, כדמי־לא־יחרץ, ולמפד"ל. לעומת זאת שמעו הרבה את הקטטות הפרטיות הבלתי־פוסקות של שני הרבנים הראשיים, שלמה גורן ועובדיה יוסף.

בעוד שמערכת־החינוך נרקבה מלמטה, הצליח שר־החינוך זבולון המר להרשים את הציבור בתוכניות גרנ־דיוזיות, כגון יום־לימוד ארוך, בבחינת אדם עירום הלובש ציליגדר.

אך מערכת־החינוך לא חבשה ציליגדר, אלא כיפה סרוגה. מתוך ספרי־הלימוד נעלמו הצברים בעלי הכלוריות המתנופפת, ובמקומם באו ילדים־טובים־ירושלים, חבושי כיפות בי־קפידה. השר גם מצא את הכסף הדרוש כדי להכניס לכל בית־ספר ממלכתי־דתי רב־תושב.

לא פחות חמורה היתה פעולתו של המר בתפקידו כשר הממונה על רשות־השידור. הוא ניצח במישרין, אך ממרחק בטוח, על הטיהור האכזרי שנערך בכלי־התיקשורת המרכזיים של המדינה, באמצעות המנכ"ל החדש שמינה, טומי לפיד. זה הרס, במהרה, כמה מן הנכסים החשובים ביותר של החברה הישראלית: האמינות של התיקשורת הממלכתית, הפלורליזם של הדיעות וההשקפות והסובלנות ההדדית, תוך התמודדות רעיונית.

שני השרים־בלי־תיקים, משה נסים וייגאל ידין, לא יכלו להזיק. הם גם לא הועילו. הם השתעשעו במישחקים תמימים, נאמו והתרוצצו במכוניות־השרד, כשסגן־ראש־הממשלה ידין הוסיף לחיים הציבוריים לפחות נימה של הומור, בעל כורחו. תרמה לכך גם להקת הגורילות שנשתרכה אחריו, וששמרה מכל מישמר על ראשו היקר, המייוחד במינו.

יתכן שהשר המסוכן ביותר בממשלה היה דווקא שר־המישפטים, שמואל תמיר.

בעוד שתרומתו לחקיקה החיובית היתה קרובה לאפס, נתגלעו בימי כהונתו בקיעים חמורים ביותר בשילטון־החוק.

● היכן הבדיחות כולן?

בפסק־דין חסר־תקדים נגזר בית־המישפט העליון בממשלה בפרשת הבדואים בנגב. התוצאה היתה הצ־עת־חוק של תמיר, שהוציאה את בית־המישפט אל מחוץ לתחום לגבי הפקעת אדמות הבדואים בנגב.

עם קומה, ירשה מדינת־ישראל מערכת־מישפט מפו־ארת, אולי הנכס החשוב ביותר שקיבלה מידי שילטון־המנדאט. במשך 29 שנים שמרו הממשלות על נכס זה, תודות לשורה של שרי־מישפטים תקיפים והגונים, שעמדו על המישמר. עתה, אחרי ששמואל תמיר בא תחתם, נערכה ההתקפה האלימה הראשונה על מערכת זו.

האיש, שעלה לגדולה כסניגור במישפטי־דיכה סנסציוניים, תוך ניצול מרבי של העיתו־נות, פעל השנה להחמרת חוק־לשון־הרע הרא־קוני ולצימצום חופש־העיתונות.

ואילו שר־השיכון, דויד לוי, השתמש בקולו הבומבסטי כדי להכריז מדי פעם על פיתרונות מפוארים לבעיית־השיכון, שהגיעה לממדים של שואה חברתית. בתפקידו כשר־הקליטה פירסם הודעות מרוממות־רוח על שיבת היורדים. גם אלה היו בגדר אחיזת־עיניים.

בשנה הקודמת היה השר לוי נושא לבדי־חות כלא־ספור. השנה נעקמו גם בדיחות אלה. היה זה אחד הסימפטומים החמורים ביותר של מחלת־הליכוד — הבדיחות שמילאו את הארץ תמיד כעיתות חירום או מצוקה חדלו מלנסר בחלל של תשל"ט. השנה היתה שנה ללא בדיחות.

גורם אחר לדיכאון היתה הירידה.

השנה הסתבר כי יותר מחצי מיליון ישרא־לים — למעשה כל ישראלי־יהודי חמישי ירד לחו"ל.

חצי מיליון ישראלים נוספים נסעו השנה לביקורים בחו"ל. אחוז גדול מאד וחשוד מאד נסעו לארצות־הברית דווקא, דבר שהעלה את הסברה כי רבים מהם יצאו לבדוק את השטח ולהכין את יירידתם, כשם שמרגליו של משה תרו בשעתו את הארץ — אך בכיוון הפוך.

סימפטום מקביל היה אחוז הנשירה של המהגרים היהודיים מברית־המועצות.

ההתעוררות היהודית בברית־המועצות, אחרי מילחמת ששת־הימים, נחוגה בשעתו כניצחון כביר של הציונות, ואף כמיפנה היסטורי בתולדות המדינה. עתה נסתבר כי היהודים משתוקקים יותר לצאת מן המחנק של מדינת־